

www.e-rara.ch

Sylloge Opusculorum Ad Rem Medicam Et Chirurgicam Spectantium

Römer, Johann Jakob

Turici Helvetiorum, MDCCXC [1790]

Universitätsbibliothek Basel

Shelf Mark: UBH Ia VII 12

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-97945>

Laesiones capitis

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

LÆSIONES CAPITIS.

A Capitis læsionibus suppurationes sæpe sub cranio oriuntur, quæ lento gressu succrescentes, fatum minantur. Raro quidem illæ in ipsa cerebri substantia latent; quoties autem id factum vidi, vidi etiam ægros diu plerumque ab ictu vixisse, & omnes fere epilepticis accessibus obnoxios occubuisse. Frequentiores sunt quæ cranio & duræ matri, vel huic & piæ interponuntur. Paucis utrasque perstringam, ut ex simillimorum vitiorum comparatione discrimina nonnulla eluceant, a praxi eruenda.

Primum suppurationis genus vix dubitandum est, validam pro causa habere offis contusionem, a qua fit, ut ejus fibræ ad violentam oscillationem percitæ, communia, & sibi nexa pericranii, duræque matris vascula lædant: genus alterum ex cerebri ipsius concussione suboriri suspicor. Scilicet in gravioribus ictibus, aliquando vero & in levibus cerebrum nonnihil exagitari videtur, quæ exagitatio, ob naturalem partium structuram, a cerebro ipso, & tenui meninge illi arctissime circumducta nihil egreditur, sed illud dimovet

dimovet in biloculari cavitate, falcis ope bipartita; inde intermeningeis vasis vis quædam infertur, quæ ideo distrahi possunt, vel dirumpi, non secus ac, cranio contuso, vascula illa læduntur, quæ ipsi, & duræ matri intercedunt. Distinctio ista aliquam proponendis mox rebus lucem commodabit, & ab iis vicissim mutuabitur.

I. Observatum est, pericranium ab osse sponte secedere, craniique superficiem colore mutari atque arefcere, quoties ex capitis vulneribus interior inflammatio, & quæ sæpe sequitur, suppuratio circa meninges fieret; idque præ cæteris sollicitè notavit Cl. *Pott* (1), & ad vitii interioris diagnosin magni fecit. Ego autem vera hæc quidem comperi, ubi vitium inter duram matrem, & cranium adesset, sed frustra fateor eadem quæsiisse, quotiescunque suppuratio inter duram, & piam matrem delitesceret. Vidi e contra duram tunc meningem, & pericranium ipsum integro adhuc cranio undique adhærere. Quamobrem verius opinor esse statuendum, spontaneam, successivamque pericranii separationem, colorisque in osse mutationem, vitium strictius indicare, cranio immediate suppositum, duræque matris ab interna ejus facie separationem:

(1) Œuvres chir. tom. 1. Lésion de tête, sect. 2.

neque hujusmodi expectanda esse phænomena, ubi sub dura matre morbus hærent, superstite ejus nexu cum cranio.

II. Suppurationes intermeningææ solent per totum fere alterutrius cerebri hemisphærii ambitum diffundi, & majorem plerumque obtinere extensionem, quam quæ cranio immediate subjacent (1); ex quo fit ut, cæteris paribus, lethaliiores etiam evadant.

III. Valida cranii percussio necessaria videtur ad suppurationem sub eo excitandam; sed ad illam quæ inter utramque meningem fit, leviuscula fortasse sufficit capitis contusio (2), immo & remota quælibet a capite violentia, a qua cerebrum concutitur.

IV. Suppurationes, quæ fiunt inter duram matrem, & cranium, fere semper sub ipsomet percussione loco deprehendi solent; quæ vero inter meninges, in aliis etiam partibus, ab externo læsionis loco remotis, quandoque observantur; adeo ut, si, ex. gr., percutiatur caput in alterutro ejus latere, intermeningea suppuratio non raro in opposita parte inveniatur, quemadmodum & in sanguinis effusionibus idem obtinere

(1) Idem notat Cl. Haselberg. de capit. læsion. trepan. exigent. Goetting. 1785.

(2) Cujusmodi fuisse videtur pulchræ Nerii filię infortunium apud Hippocr. de morb. vulg. lib. 5. n. 50.

verum est. An capite a dextris percusso, hemisphæriis cerebri ad oppositam partem congeneri motu propulsis, dextrum eorum cedenti falci occurrens, minus inde laceffitur, quam sinistrum, quod in duos alterius lateris cranii parietes illiditur?

Neque vero tam facile esse arbitror quod *Fallopius* innuit, percusso nimirum capite in parte anteriori, vasa lædi in posteriore (1). Verosimile quidem est, ut diximus, suppurationes sub dura matre, non secus ac sanguinis effusiones a cerebri concussione ortum ducere. Sed concussio ista, cæteris paribus, facilius quam alibi excitari videtur ab ictibus vertici lateribusque capitis illatis; nam ibi major cerebri moles lata superficie lato cranio accumbit (2): lobi e contra cerebri anteriores, cum gracili apice coronali ossi occurrentes, ægrius possunt receptum ab ictu motum majori nimium cerebri massæ posterius communicare. Atque hæc est fortasse causa, ob quam

(1) Expositio in Libr. Hippocr. de vuln. capitis c. 14.

(2) „ Si a vertice ad basin cerebri altitudinem emetiaris; hac in parte maximam inveniēs: simul vero iste lobus posterior in utroque latere dilatatus cerebri volumen hac in parte adeo amplum reddit, ut & cranium ipsum hac in parte latissimum appareat. (Sæmering. de basi Enceph.

Et cerebrum hac capitis parte (sincipite) plurimum subest (Hippocr. de cap. vuln.

læsiones in fronte receptæ, paullo minus inferre discrimen videantur, quod Cl. *Pott* non temere, ut opinor, suspicatus est (1). Cum nobilissimæ familiæ puer a lapsu satis graviter in fronte læsus fuisset; Matrona quædam annosa sollicitam matrem irridebat, quod eum chirurgis curandum tradidisset, negans ullum unquam in læsionibus frontis adesse periculum. Lata nimis est propositio, non omni tamen caret veritate. Quoties enim irrequieti pueri humo frontem impune allidunt? Magnam certe hominum partem videmus inde aliquam in fronte cicatricem gerere. Quanquam reticenda hic non est *Falloppii* sententia, qui hac de re sic loquitur: *Quod datis duobus vulneribus, in anteriori altero, in posteriori altero capitis parte, homo citius liberatur in posteriori ictus, quam in anteriori sede, nemo audeat hoc negare, verum etenim est, atque hoc millies expertus sum in praxi* (2). Tanti viri tam firma assertio fieri non potest, quin aliquam veritatem recondat. Sed quomodo hæc concilies cum Ill. *Pottii* opinione non minus fortasse veritati consentanea; Conciliabis, opinor, si ponas, in pronuncianda læsionum frontis prognosi, interiorum noxarum periculum *Pottium* respexisse, *Falloppium* vero

(1) Loc. cit. pag. 143.

(2) Loc. cit. cap. 10.

plus minusve promptam externi vulneris sanationem. Atque equidem mihi etiam videor nonnullam facilioris sanationis differentiam inter frontis, & reliquæ capillitii cutis vulnera deprehendisse. Major fortasse integumentorum in fronte mobilitas, atque tenuitas alicui sunt impedimento. Memorix adfunt peculiariora exempla quædam chirurgorum patientiam provocantia, hominum scilicet in fronte vulneratorum, quibus optime cæteroquin se habentibus cicatrix tamen absque ulla conspicua causa ægre admodum, tardeque vulnere innascebatur.

Restat nunc ut ad superiorum animadversio-
num confirmationem facta quædam in medium
proferam, a quibus quo eæ proprie spectent,
luculentius appareat.

Adolescens rusticus, annos natus 17., uvas
noctu ex alieno vineto furripiens, a custode
deprehensus fuit, validoque scipione percussus;
mox ab ictu humi prostratus, momento post
sponte surrexit, iterum confusa mente lapsurus.
Postera die ad nosocomium delatus est. Vulnus
incipit a superiori & dextra frontis parte, &
duos fere pollices longum inde posterius ad
proximam extenditur parietalis ossis regionem.
Eo nonnihil dilatato, cranium fractum apparet,
cujus plura minora fragmenta insigniter depressa,

& in duram meningem fortiter impacta, nequeunt magna sine vi attolli; quocirca ut sunt relinquuntur. Æger interim mentis compos, fatis bene se habet. 1. die semel. 2. vero ter ei sanguis emittitur ex brachiis, credo & ex pedibus. 4. exteriora ossis frustula spathulæ ope avelluntur, superstitæ adhuc non minima interioris tabulæ portione, quæ & ipsa. 6. tandem die cedit. Dura mater patulo fatis hiatu detecta conspicitur; ejus deinde superficies albescit, & purulenta fit; suppuratio bona toto in vulnere commendatur, cunctaque bene cedentia, sanitatem ægro promittunt. Verum 11. die febris eum corripit valida, cum rigore atque horripilatione. 12. apparet erysipelas in fronte, & oculi dextri palpebris: horripilationes subinde leves vagæque redeunt; æger fit somniculosus. 13. erysipelas ad oculum sinistrum & ad genas propagatur; vulneris labia decolora, pus tenue manantia; pericranium circa vulnus, in inferiori speciatim parte, ab osse solvitur; cutis arida; calor acris. 15. Pulsus parvus, frequentissimus, æger clausis plerumque oculis per lectum se jactitans, brachium dextrum, jam iners redditum, sinistri ope sustentat. 16. Cutis cum adnata nonnihil flavescit; dejectiones plurimæ, liquidæ, nigricantes; sopor altus. 17. fatis cedit, Sectione instituta, pericra-

nium circa vulnus, & ab eo usque ad orbitam dextram ab osse separatum apparet, ita ut dimidia fere coronalis pars, idque a dextris, denudata omnino sit. Sub palpebra dextra, & superiori orbitæ parte, puris copia latet; in palpebra etiam sinistra suppuratio adest, absque ulla tamen ossis denudatione. In reliquis capitis partibus integumenta communia, & pericranium naturaliter se habent, cranio ubique adhærentia. Cranio ipso resecto, dura mater naturalem cum ossibus nexum servabat ubique, si loca demas, quæ pericranio subjacent exterius separato, nimirum dextram ossis frontis partem, & orbitam ejusdem lateris, a quibus ipsa secesserat. Nullus hic tamen subsidit humor, qui morbo progrediente, per fracti cranii hiatum, liberum satis exitum habuerat. In pia matre, & cerebri parte fracturæ supposita, vitium arguitur nullum, parva quadam excepta in cerebri superficie fugellatione, quam a prima fragmentorum intropressione non immerito repetas. Ubi vero ad sinistram ventum est, magna inveniebatur puris copia, quæ totam hemisphærii sinistri cerebri convexam superficiem alluens, ad mediam usque cranii fossam pertingebat. Ampla hæc suppuratio erat meningibus interposita, absque ulla tamen earum erosione, ut sana adhuc extima duræ matris facies naturaliter ossibus

adhæreret, piaque meninx illæsum cerebrum obtegeret. Sectione ad reliquas cadaveris partes perducta, in abdomine hepar sanum videbatur; bilis copia turgebat vesicula, pustula quædam purulenta in lienis superficie conspiciebatur. Denique pulmones in pectore optime se habere videbantur; sed accuratius eos undique perlustrans, parvum offendi abscessum in sinistri pulmonis postica parte, nucis magnitudinem æquantem, & albo pure refertum.

Apparent ex hoc exemplo eorum pleraque, quæ de suppurationibus a capitis vulnere enascentibus initio proposueram. Duo quippe, a se invicem discreta, hic aderant vitia, separatio scilicet duræ matris a cranio per amplam satis aream in eodem vulneris latere; prætereaque maxima in opposita parte suppuratio, meningibus interposita. Pericranium quidem ab osse secedens, & ossis vitium oculis conspiciendum, suppositæ duræ matris a cranio separationem utcunque indicaverant: suppuratio vero sinistri lateris nullis omnino topicis, a quibus dignosci posset, indicibus fociata fuerat, nisi huc signum referas nimis tardum, quod ab hemiplegia dextra desumi potuisset.

Neque est cur pustulam illam in liene reperi-
tam, & abscessum in pulmone sinistro incuriose

prætermittas, qui ob prægressam in ægro levem auriginem, hepatis vitium, quod tamen nullum fuit, facile expectasses. Attamen non adeo rarum id est, & plurimi ex capitis vulnere subicterici pereunt, quin ullus hepatis morbus ex cadaveris sectione elucescat. Abscessus autem alibi potius quam in hepate enati, jam a nonnullis observati descriptique fuere. Rarius & singulare omnino est, quod a capitis vulnere, non ut solent, exigua, & quandoque plura in pulmonibus excitentur tubercula, sed insigne in pectoris, vel abdominis cavitate generetur empiema. Hæc tamen a *Marchetto* (1) præsertim, & *Valsalva* (2) visa sunt; & ego ipse in hujusmodi speciem incidi, cujus historiam hic referam.

Robusto homini, an. 35., in capite percusso, vulnus hæsit in parietalis finistri regione, ad aponeuroticum capitis involucrum usque pertinens. Paucis ab infortunio horis, faciei rubor, caput dolens, temperamentum sanguineum, suadent sanguinis emissionem, quæ primum in brachio, 2. die in vena jugulari facta fuit. 4. Erysipelas vulneris ambitum obsedit, quod dein ad supercilia, aures, cervicem, & totam ad faciem quotidie increfcebat; copiosa oritur in

(1) Observ. medico-chir. 15.

(2) Morgagni epist. 51. n. 20.

vulnere suppuratio; aponeurosis & pericranium in vulneris area cum pure diffuunt, ibique cranium nudum adparet, absque ulla conspicua coloris mutatione. Circa 12. diem erysipelas evanescit; labia vulneris, & puris qualitas in melius mutantur, æger bene se habet. 15. Febris ingruit cum rigore & frigore ad horæ dimidium; mox calor & sudor subsequuntur. 16. Perdurat febris; sanguis iterum educitur ex jugulari sinistri lateris vena, in eoque notantur minor crassamenti soliditas, color ater, serum cito turbidum & sanguinolentum, fætor promptior. Interim ægro memoria, & sensus vigent; urinæ satis concoctæ, neque turbidæ observantur. 17. frigus, horripilatio redeunt. 19. diarrhæa accedit; vires deficiunt; æger somniculosus, vaniloquus; vulneris facies deterior fit; cranii superficies colorem subflavum ostentat, hinc inde nigricantem. 20. Hemiplegia in dextro latere, subsultus in opposito; delirium gravius; pulsus parvus, celer, irregularis; trismus vespere, deglutitio difficilis, & quæ tentata motus ciet convulsivos: loquela & sensus fere omnes pereunt; convulsiones accedunt generales, subinde redeunt. Æger diu cum tot tantisque malis misere luctatus obiit die 25. In cadavere parietalis ossis superficies periosteo denudata, & leviter erosa in vulneris

loco apparuit ; alibi vero pericranium ubique offi adnatum. Cranio ablato, nihil in dura matre morboſi ſe obtulit, præter parvam ſedem vulnery ſuppoſitam, in quam puris aliquid per quandam ejus eroſionem ex meningum interſtitio erupit, ubi maximum latebat vitium. Siniftrum enim cerebri hemiſphærium, pia matre adhuc obveſtitum, materia undique tegebatur ſublava, denſa, gelatinofa, quæ ad vulnerys vicinias fluidior erat, vereque purulenta. Adſunt præterea inflammacionis veſtigia in cerebro univerſo, & ventriculus lateralis dexter conſueto majorem lymphæ copiam continet. In abdomine omnia ſecundum naturam ſunt. Pectore reſerato, magna deprehenditur copia ſeroſi, vel potius purulenti humoris, ſubdenſi, flavoſcentis, in dextra cavitate effuſi. Pulmo item dexter in minimam moleſ contractus, cruſta quadam gelatinofa, ſero effuſo concolori obducebatur, & in ejusdem ſubſtantia in primis exteriori non pauca inveniuntur variæ molis tubercula, quæ cinereo, nec foetido tamen pure ſcatent (1). Thoracis cavitas & pulmo ſiniſtri lateris nil morboſi præſeferunt. Jam vero ante vulnus optime ſanus homo vixerat.

(1) Moderanda hinc videtur Cl. Molinelli ſententia, qui partes ex capitis vulnere ſuppurantes tradit nunquam non ex iis eſſe, quæ abdomine continentur (Comment. Bonon. tom. 2.).

Qui hujusmodi abscessus a capitis læsionibus alia in corporis parte obortos, a turbata sanguinis circulatione explicare conantur, videant qui fieri possit, ut cum uterque pulmo sanguinem ex corde per communem truncum accipiat, tantus tamen in dextro morbus excitatus sit, nullus in sinistro. Longe hic felicior adhuc videtur usitatissima illa, & vetus metastasis doctrina, accedente forsan nervorum imperio, aut peculiari quadam partium dispositione, in hospitio morbosæ, & a capite deerranti materiæ determinando (1). Cæterum adversum illos, qui inordinatam accusant sanguinis distributionem, acrius adhuc clamant pathologicæ observationes aliæ, quæ consimilia in hepate, vel in pulmonibus vitia ex aliarum partium læsionibus exhibuere (2).

Faber lignarius, egregie sanus, an. 32., proceræ staturæ, optimique corporis habitus, scalprum, quo ligna dedolat, ipse sibi in brachium sinistrum incaute adigens, non leviter fauciatur. Vulnus pollicem fere longum ibi inest, ubi pulsum attingimus; arteria ipsa radialis læsa est,

(1) Cl. Bertrandi notat, hepar affecto capite, quandoque in pus colliquatum fuisse, ubi nullum puris indicium vel causa prostaret; cui quidem nescio quid reponam.

(2) Molinelli loc. cit.

magna docente hæmorrhagia, quæ lineis glomeribus, aqua vulneraria romana imbutis sistitur. Redit subinde per intervalla sanguinis effluvium, eademque methodo, & strictiori vulneris deligatione compefcitur. Interim cubitus & manus admodum intumescunt, cum gangrenæ metu; quamobrem consilium initur de liganda arteria. Verum remotis 5. die ad hunc finem spleniis, inspectoque vulnere, nullus jam effluit sanguis, eo quod discissæ arteriæ lumen occlusum sit. Laxius idcirco vinculum, & cataplasma admoveatur emolliens, ut tumor subsideat. At vulnus fordium, fere gangrenosum est, & pus copiosum fætidumque manat. 8. Prodit humor ater putridissimus cum vulnus manu ad cubiti anteriorem faciem deorsum premitur. Febris insuper valida, horripilationibus intermixtis erumpit, & ægri adnata nonnihil flavescit. 10. Aurigo in oculis, & cute fit evidentior; hypochondrium dextrum tumet, & ab attactu dolet; cutis œdematosa digiti vestigium retinet; pulsus debilior; sudores copiosi; respiratio cita & laboriosa; tabi gangrenosi ex vulnere fluxus pergit. 13. Æger moritur. Cadaveris inspectio omnes cubiti anteriores musculòs ad ossa usque gangrena corruptos, arteriam radialem vere detruncatam ostendit, extremis a se invicem remotis. In abdomine

convexa hepatis facies sana est, verum in parte concava multæ adfunt maculæ nigræ, reipsa gangrenosæ, quarum una nummi latitudinem superans, hepatis substantiæ altius insidet; gangrenosa etiam flacciditas & nigredo, minus tamen profunda observatur in viciniis transitus venæ cavæ per hepatis partem posteriorem; vesicula continet aliquantulum bilis variegatæ; ventriculus aere turget; renum superficies levi phogosi notatur. In pectore pulmones plurimis scatent tuberculis, per eorum substantiam dispersis, quorum nonnulla materia imbuuntur densiori, purulenta; ex aliis vero, si discindantur, ichor manat tenuis, fuscus, & fætidus. Pars superior utriusque pulmonis lymphæ turget, quæ pulmone dissecto, undatim effluit. Pericardium & cor recte se habent.

Curiosum multo magis est exemplum aliud, ab egregio Medico nobis communicatum, hominis nempe in abdomine vulnerati, quem multis a vulnere diebus defunctum, cum ipse aperiret, vidit vulnus ad mesenterium penetrasse, in quo suppuratio aderat; prætereaque magnus alter abscessus dextro in pulmone.

Bajulus laboriosus tribus fere ab annis miræ molis hydrosarcocelelem dextro in teste gerebat. Postremo sanguinis copia ex tunicæ vaginalis cavitate per solitam paracentesin eliciebatur, &

tumor tanta celeritate tantoque dolore iterum increfcebat, ut ad castrationem deveniendum fuerit. Diebus insequentibus gangrenosa facie vulnus amplum fordebat; febris ingruit cum frigore diuturno, & forti corporis concuffione, quæ etfi corticis peruviani vi aliquantulum cefferit; æger nihilominus ex metaftafi, opinor, putridi humoris ad pectus delati, viribus paullatim deftitutus interiit. Enim vero in dextro pectoris cavo humorem inveni flavum, turbidum, purulentum, ad libras fere duas inter pleuram & pulmonem collectum. Pulmo ifte a premente humore ad tenuem adeo molem redactus erat, ut eum magna ex parte abfumptum credidiffes; attamen compressus tantummodo, & intus mollis, omnique expers vitio, extimam fervabat membranam undique integerrimam.

Alterum in cadavere ifto vitium notabatur, fcirrhus nempe in abdomine, fub rene dextro ad vaforum fpermaticorum originem pofitus, qui ab externo teftis vitio prorfus diftinctus, ovi gallinacei magnitudinem excedebat. Porro abdominales ejufmodi fcirrhi non raro teftis vitiis affociantur, & prognofin noſtram facile fallunt, in iis præfertim speciebus, in quibus optima exterioris funiculi fpermatici conſtitutio ſecuritatem quandam promittebat.

Sacerdoti cuidam fcirrhofus tefticulus feli-

ciffime amputabatur; funiculus spermaticus mollis erat, & brevi vulnus sanatum est. Verum non multo post dolores in ventre, quos leviores antea æger fenserat, magis magisque succrevire; durities inde & tumor tactu ipso percipiebatur; & æger paucos intra menses occubuit.

Quadragenariæ fæminæ utraque mamma scirrhosa erat & durissima, simulque multa cutanea id genus tubercula per totum fere pectus dispersa apparebant; gravis etiam dispnæa ægram vexabat, ex qua mortua est. In hujus cadavere pulmones ambo perinde ac externæ thoracis partes, scirrhis quamplurimis laborabant.

Verum interiores hujusmodi scirrhi, qui vitia exterius nata facile consequuntur, morbosi veluti regressus sunt, a lentiori quadam vitii humoris absorptione progeniti; atque hinc ad metastasim nihil attinent, quæ velociorem humorum translocationem importat. De metastasi porro ipsa nonnullæ mihi in promptu adnotationes sunt, quas hic coronidis loco subjiciam.

I. Visum nobis est, pulmones inter viscera frequentius metastasi vitari, ne iis quidem speciebus exceptis, in quibus a capitis vulnere metastasis oritur.

II. Alteruter tantum pulmo plerumque afficitur, & ejus quidem lateris, in quo morbi causa residet;

residet ; ita ut ex ulcere , ex. gr. , cruris dextri , in dextero pulmone metastasis fiat ; & contra.

III. Ex abscessibus adhuc clausis non tam facile humores absorbentur. Siquidem cavitatis eorum interna superficies tenaciori quadam puris amurca obduci solet , quæ abrupta vasorum oscula obstruit , tenuiorique abscessus materiæ viam præclaudit. Ubi vero abscessus aperiatur , paullo post amurca illa ob auctam suppurationem , vel ob putrefactionem ab aere inductam dissolvitur , atque hinc absterfa , & vividior facta interior abscessus area , puris absorptioni aptior fit. Equidem in hominibus ulcere gangrenoso peremptis , & in quibus alter alio in loco purulentus abscessus latitabat , pulmonem ulceri respondentem non semel vidi fusco putridoque humore , non tamen pure imbutum : argumento scilicet , ex aperto magis ulcere , quam a clauso abscessu metastasim factam fuisse. Atque hinc intelligitur , quomodo magni sæpe , subfrigidi que abscessus sine graviore noxa ferri diu queant , qui exterius aperti ægros facile in lethale discrimen adducunt (1).

IV. Denique notandum est , postremis fere vitæ diebus , subdoleque metastases sæpe prodire , quippe quas virium infirmitas non parum juvet.

(1) “ La complessione è molto più disposta a patire
» dall' assorbimento dell' umore vizioso , subito che le